

WSPOMNIENIE O PROFESORZE WŁA- DYSŁAWIE STROJNYM W 20. ROCZNICĘ ŚMIERCI

Grzegorz Gabrys

Doczekaliśmy czasów, kiedy wartości akademickie podane zostają kontestacji, a wyższe uczelnie przekształcają się w „firmy zarządzające zasobami ludzkimi”. Często nie ma w nich miejsca, czasu ni chęci na kultywowanie tradycji, dobrych obyczajów akademickich oraz poszanowania szkół naukowych w relacjach mistrz-uczeń. Może dlatego warto przypominać, przy każdej nadarzającej się okazji, sylwetki tych prawdziwych, uniwersyteckich profesorów i uczonych, którzy oprócz dorobku naukowego pisanego, pozostawiali po sobie jeszcze rzesze studentów, uczniów i współpracowników zaszczerpionych prawdziwą pasją do kontynuowania czystej, nieskażonej pragmatyzmem i wolnym rynkiem, Nauki przez duże „N”.

14 sierpnia bieżącego roku upłynie 20 lat od śmierci wspaniałego człowieka, uczonego, artysty i popularyzatora idei ochrony przyrody - profesora dra hab. Władysława Strojnego, wybitnego przyrodnika, związanego przez całe życie zawodowe z Dolnym Śląskiem. Data ta zbiega się ze skromnym, ale znaczącym jubileuszem 5-lecia istnienia Wydziału Nauk Biologicznych Uniwersytetu Zielonogórskiego - pierwszej sformalizowanej jednostki naukowej na Ziemi Lubuskiej reprezentującej pełne spektrum nauk biologicznych w ujęciu uniwersyteckim. Część pracowników Katedry Zoologii oraz Katedry Botaniki i Ekologii naszego Wydziału wywodzi się z naukowego środowiska wrocławskiego i bezpośredniego otoczenia Profesora i ma wielki zaszczyt być kontynuatorami Jego Dzieła. Stąd idea, zaakceptowana jednomyślnie przez członków Rady Wydziału Nauk Biologicznych, aby jednym z punktów uroczystych obchodów 5-lecia, było nadanie Sali Wykładowej nr 219 w budynku A-8, imienia Profesora Władysława Strojnego. Uroczystość uświetniła obecność najbliższej rodziny Profesora: żony, Pani dr Stanisławy Strojnej, syna, mgr. inż. arch. Marka Strojnego, synowej, mgr Anety Strojnej oraz wnuka Bartosza. Po przecięciu symbolicznej wstęgi Pani dr Strojna oraz Dziekan Wydziału - prof. Leszek Jerzak - otworzyli oficjalnie stałą ekspozycję fotografii przyrodniczej prof. Władysława Strojnego w sali Jego imienia, na którą składa się kilkadziesiąt oryginalnych, czarno-białych fotografii roślin i zwierząt. Będą one towarzyszyć wykładom i studentom w czasie zajęć dydaktycznych, przypominając o pięknie polskiej przyrody, które tak wspaniale zapisał na kliszy Profesor.

Profesor dr hab. Władysław Stanisław Strojny był entomologiem, przyrodnikiem i artystą fotografikiem o międzynarodowej renomie. Pozostawił po sobie 229 publikacji, w tym 25 książek oraz około sto tysięcy zdjęć fotograficznych czarno-białych i kolorowych, dokumentujących

przyrodę i zabytki kultury Europy, Azji i Afryki. Pracując przez większość swojego życia na uczelniach Wrocławia był też wychowawcą wielu pokoleń biologów.

Urodził się 17 kwietnia 1923 roku w Mikołajowicach, miejscowości leżącej na lewym brzegu Dunajca. W latach 1929-1933 uczęszczał do Publicznej Szkoły Powszechnej w Mikołajowicach, a następnie przeniósł się do siedmioletniej Publicznej Szkoły Powszechnej w Wojniczu, którą ukończył w 1936 roku. Dalszą naukę kontynuował w III

1

Państwowym Liceum i Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Tarnowie, uzyskując w roku 1939 promocję do IV klasy. W czasie okupacji (1939-1945) pracował początkowo w gospodarstwie rodziców, później przy regulacji Dunajca. W latach 1941-1942 uczęszczał do Szkoły Rolniczej w Wojniczu, a w latach 1943-1944 pracował na robotach przymusowych w warsztatach kolejowych w Tarnowie, jako ślusarz, tokarz i spawacz (tzw. „Baudienst”).

Był członkiem Armii Krajowej i do końca życia pozostał wierny swoim przekonaniom politycznym.

W tych niezwykle trudnych czasach nie zanieczywał edukacji, przerabiając na tajnych kompletach kurs IV klasy gimnazjalnej, z którego egzamin złożył po wojnie. W lutym 1946 roku uzyskał świadectwo dojrzałości w Państwowym Gimnazjum i Liceum w Mościcach, zaraz potem podejmując studia na Wydziale Rolniczo-Leśnym, Sekcji Leśnej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Jego fascynacja naukami przyrodniczymi zrodziła się na drugim roku studiów pod wpływem wykładów prof. Stanisława Kapuścińskiego. Na późniejsze kształtowanie sylwetki Władysława Strojnego oraz jego zainteresowanie entomologią i ochroną przyrody niewątpliwie wpływ mieli jeszcze inni

profesorowie, których zawsze zaliczał do grona swoich nauczycieli. Wśród nich tak znani biolodzy jak Władysław Szafer, Dezydery Szymkiewicz czy Jan Noskiewicz. Chcąc wzbogacić swoją wiedzę praktyczną z zakresu entomologii leśnej oraz ochrony lasu Władysław Strojny pracował w trakcie studiów jako robotnik w Instytucie Badawczym Leśnictwa w Przegorzalach pod Krakowem. W lipcu 1950 r. uzyskał stopień inżyniera leśnika oraz magistra nauk agrotechnicznych na podstawie pracy: *Rzemlik to-*

Wyższej Szkoły Rolniczej w Poznaniu, w dniu 28 czerwca 1952 r. Promotorem pracy był Aleksander Kozikowski. Kolejnych siedem artykułów o szkodnikach drewna drzew szybko przyrastających, opublikowanych w latach 1954-1962 w *Polskim Piśmie Entomologicznym* (części II-VIII - krytoryjek olszowiec *Cryptorhynchus lapathi* L., zgrzypik twardziel *Lamia textor* (L.), przeziernik topolowiec *Paranthrene tabaniformis* Rott., wonnica piżmówka *Aromia moschata* (L.), dłużyńka tarczook *Oberea oculata* (L.),

2

polowiec (*Saperda carcharias* L.) szkodnik topól i wierzb drzewiastych.

W dwa miesiące po ukończeniu studiów rozpoczął pracę w Zakładzie Zoologii Rolniczej i Entomologii Stosowanej Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej, na stanowisku starszego asystenta. W związku z utworzeniem w 1951 r. Wyższej Szkoły Rolniczej (obecnie Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu) przeniósł się do nowo powstającego Zakładu Zoologii na Wydziale Zootechnicznym (obecnie Wydziale Biologii i Hodowli Zwierząt), gdzie pracował do końca życia, kolejno na etatach starszego asystenta, adiunkta, docenta i profesora. Ogrom prac administracyjnych związanych z organizacją Zakładu, który należało tworzyć od podstaw, a także nawet zajęć dydaktycznych nie przeszkodził młodemu uczonemu w kontynuowaniu badań nad biologią owadów leśnych, zapoczątkowanych w trakcie przygotowywania pracy magisterskiej. Za pracę *Szkodniki drewna drzew szybko przyrastających. Część I. Rzemlik topolowiec i rzemlik osikowiec (*Saperda carcharias* L. i *Saperda populnea* L. (Coleoptera, Cerambycidae))* opublikowaną w 1952 r. w *Polskim Piśmie Entomologicznym* uzyskał stopień doktora nauk leśnych na Wydziale Leśnym

przeziernik osowiec *Aegeria apiformis* (Cl.), przeziernik mróweczka *Synanthedon formicaeformis* (Esp.) dało podstawę do nadania Władysławowi Strojnyemu 29 maja 1962 r., przez Radę Wydziału Hodowli Zwierząt Wyższej Szkoły Rolniczej w Poznaniu, stopnia naukowego doktora habilitowanego.

W owym czasie Władysław Strojny był niewątpliwie jednym z inicjatorów opracowania zagadnień dotyczących szkodników leśnych, a jego prace miały wymiar zarówno teoretyczny jak i praktyczny. Niedobór surowca drzewnego stanowił problem w wielu krajach, stąd prace te budziły zainteresowanie uczonych i praktyków, m. in. z byłej Czechosłowacji, ZSRR, NRD na Węgrzech czy w Hiszpanii. Prośby o nadbitki prac sływały jeszcze wiele lat po śmierci Władysława Strojnego.

W roku 1964 dr hab. Władysław Strojny został kierownikiem Zakładu Gospodarki Łowieckiej i rozpoczął wykłady z przedmiotu *hodowla zwierząt łownych* na ówczesnym Wydziale Zootechnicznym. W 1967 r. powierzono Mu prowadzenie wykładów z *ochrony przyrody*, początkowo na Wydziale Rolniczym a później także na Wydziale Zootechnicznym. W latach 1969-1973 pełnił funkcję prodziekana

na Wydziale Zootechnicznym. Po reorganizacji jednostek naukowo-dydaktycznych, w latach 1973-1982, piastował stanowisko Dyrektora Instytutu Biologicznych Podstaw Produkcji Zwierzęcej. Za całokształt osiągnięć naukowych i dydaktycznych w październiku 1973 roku uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego.

W tym okresie, a także w latach późniejszych, zainteresowania naukowe Profesora Strojnego koncentrowały się wokół biologii, ekologii, morfologii i faunistyki owadów, głównie chrząszczy z rodziny kózkowatych (Cerambycidae) żerujących w drewnie. Zajmował się również biologią kilku gatunków pasożytniczych błonkówek (Hymenoptera) i muchówek (Diptera). Cykl prac poświęcił biologii i ekologii pszczoły obrostki murówki (*Chalicodoma muraria*) występującej na jedynym w Polsce stanowisku, w rezer-

ne (1970), *Rośliny chronione w Polsce* (1972), *Zwierzęta w moim obiektywie* (1979), *Nasze drzewa* (1981), *Nasze zwierzęta* (1981, 1986) czy *Rośliny w moim obiektywie* (1990). Prace o charakterze ochroniarskim niosły wyraźne przesłanie: „...na nic zdadzą się najlepsze ustawy dotyczące ochrony roślin i zwierząt, jeżeli przeciętny obywatel nie będzie rozumiał idei ochrony przyrody ...”. Profesor Strojny bardzo dużo czasu poświęcał na propagowanie idei ochrony przyrody, m. in. odpowiadając na listy czytelników, prowadząc konsultacje z instytucjami zajmującymi się ochroną przyrody, czy pracując społecznie w Lidze Ochrony Przyrody. Będąc miłośnikiem sztuki, oprócz książek przyrodniczych opublikował inne pozycje, np. albumy dokumentujące architekturę polskich miast: *Kłodzko* (1967) i *Włocławek* (1970). W ostatnich latach życia pracował nad tematem

3

4

wacie przyrody Skatki Stoleckie niedaleko Żąbkowic Śląskich. W ciągu 30 lat ponad 120 razy odwiedzał rezerwat, co pozwoliło na prześledzenie populacji tego gatunku, od jej pełnego rozkwitu do - spowodowanego działalnością człowieka - wymarcia. Obserwacje te stanowią doskonały przykład na precyzję i systematyczność w prowadzeniu badań przez Profesora. Dwie prace, w tym ostatnia opublikowana w 1992 r., poświęcone zostały wędrującym larwom muchówek z rodziny Sciaridae, potocznie zwanych „pleniem”. Nie zaniedbywał również tematyki związanej z ochroną przyrody, publikując zarówno prace *stricto* naukowe jak i opracowania popularnonaukowe oraz książki. Do klasyki należą takie pozycje jak: *W świecie owadów* (1957), *Pieniny* (1969, 1987), *Nasze zwierzęta chronio-*

Znaczenie niektórych gatunków owadów w przyrodzie i gospodarce, będącym częścią problemu: Badania nad biologią i ekologią zwierząt gospodarczo ważnych.

Jeszcze z czasów pisania pracy magisterskiej datuje się fascynacja profesora Strojnego fotografią. W późniejszych latach uprawianie fotografii wiązało się z ilustrowaniem prowadzonych przez Niego badań i stało się drugą, po nauce, prawdziwą pasją. Z czasem Władysław Strojny zgromadził ogromną liczbę zdjęć (ok. 100 tys. czarno-białych i kolorowych negatywów), które wykonywał nie tylko w kraju, ale także w trakcie licznych podróży po Europie, Azji i Afryce. Specjalizując się w fotografii przyrodniczej był członkiem Związku Polskich Artystów Fotografików (od 1954 r.) oraz Międzynarodowej Federacji Sztuki Foto-

5

graficznej w Bernie w Szwajcarii (od 1960 r.). Wystawiał zdjęcia przyrodnicze w wielu krajach świata, zdobywając nagrody, dyplomy i uznanie. Jego fotografie były wykorzystywane do ćwiczeń i wykładów, do ilustrowania własnych prac naukowych, popularnonaukowych i książek a także prac innych autorów.

W swoim dorobku Profesor Strojny posiada 67 oryginalnych prac naukowych i artykułów, 137 prac popularnonaukowych oraz 25 tytułów książek. Ponadto pozostawił makiety zdjęciowe i materiały tekstowe do ok. 20 książek, monografii i albumów, na które nie udało się znaleźć wydawców. Wykształcił trzech doktorów i 30 magistrów. W czasie, gdy pełnił funkcję Dyrektora Instytutu, dwóch doktorów pomyślnie przeprowadziło przewody habilitacyjne. Wielokrotnie był powoływany na recenzenta prac doktorskich i habilitacyjnych.

Profesor Władysław Strojny należał do Polskiego Towarzystwa Zoologicznego, Polskiego Towarzystwa Entomologicznego, Towarzystwa Przyrodników im. Mikołaja Kopernika, Ligi Ochrony Przyrody, Związku Polskich Artystów Fotografików, Stowarzyszenia Autorów (ZAIKS-u), Międzynarodowej Federacji Sztuki Fotograficznej.

Za działalność naukową, dydaktyczną, wychowawczą i społeczną został uhonorowany Medalem 10-lecia Polski Ludowej, Srebrnym Krzyżem Zasługi, Złotą Odznaką Honorową LOP, Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotą Odznaką „Zasłużony dla Województwa Wrocławskiego i Miasta Wrocławia”, tytułem „Zasłużony Nauczyciel Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej”, Złotą Odznaką Polskiego Towarzystwa Entomologicznego, dyplomem „W dowód uznania za 30-letni wkład pracy poniesiony dla dobra Uczelni”, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, dyplomem Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Mikołaja Kopernika „Za zasługi i działalność dla dobra Towarzystwa oraz upowszechnianie wiedzy przyrodniczej”, Złotą Honorową Odznaką Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Mikołaja Kopernika. Poza tym był wielokrotnie wyróżniany indywidualnymi nagrodami Rektora i Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Uwieńczeniem prawie czterdziestoletniej pracy zawodowej było nadanie Władysławowi Strojnemu w grudniu 1988 roku tytułu profesora zwyczajnego.

Profesor Strojny był człowiekiem o wszechstronnych zainteresowaniach i szerokich horyzontach: bibliofilem, filatelistą, miłośnikiem dzieł sztuki, które czasami sam reštaurował. Doskonała pamięć, odczytanie i poczucie humoru sprawiały, że w nielicznych chwilach wolnych od pracy był „duszą towarzystwa”. Tych chwil nie było jednakże zbyt wiele, gdyż charakteryzował się wręcz benedyktyńską pracowitością, a Jego domenę życiową stanowiła łacińska maksyma: *Nulla dies sine linea*. Niemniej, codziennie po południu, Profesor zapraszał kogoś z pracowników Katedry Zoologii na słynne herbatki. Można wtedy było usłyszeć wiele historyjek, opowieści i anegdot. Niektóre z nich, wyjątkowo celne i ponadczasowe, warto od czasu do czasu przywołać: „profesorowie dzielą się na: zwyczajnych, nadzwyczajnych i ... nienadzwyczajnych”, a „drobne podarki zjednują bogów i ludzi ... a zwłaszcza ludzi”. Jednak najczęściej cytowanym powiedzeniem Profesora było to, że „każdy mężczyzna musi mieć jakieś hobby, żeby ... nie robił rzeczy jeszcze gorszych”.

W kwietniu 1955 r. Władysław Strojny zawarł związek małżeński ze Stanisławą Marią z domu Koprowską, urodzoną w Tarnopolu. Matżonka podzielała zainteresowania

6

7

8

9

naukowe Profesora. Z wykształcenia lekarz weterynarii, absolwentka Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu, w grudniu 1968 roku doktoryzowała się na podstawie pracy *Badania porównawcze nad wartością niektórych testów przy ocenie stanu zdrowotnego gruczołu mlekowego u krów*. Całe życie zawodowe Pani doktor Strojna związała z Zakładem Higieny Weterynaryjnej we Wrocławiu, pełniąc przez wiele lat funkcję Kierownika Pracowni Mikrobiologii. W małżeństwie Państwo Strojni mieli dwóch synów: mgr. inż. nauk technicznych Pawła Marka, absolwenta Wydziału Mechanicznego Politechniki Wrocławskiej i mgr. inż. arch. Marka Krzysztofa, absolwenta Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej.

Śmierć zabrała Profesora przedwcześnie, w wieku 69 lat, kiedy był jeszcze w pełni sił twórczych i zapatu do pracy. Zmarł 14 sierpnia 1992 roku i został pochowany na Cmentarzu Parafii p.w. Świętej Rodziny na Sępolnie we Wrocławiu. Na płycie nagrobnej, zaprojektowanej przez syna Marka, ozdobionej pięknie rzeźbionymi liśćmi dębu, widnieje napis zawierający kwintesencję życia Profesora: „Przyrodnik i Artysta Fotografik”.

PODPISY DO FOTOGRAFII:

- 1 Prof. dr hab. Władysław Strojny (1923-1992)
- 2 Prof. Władysław Strojny (trzeci od lewej) w otoczeniu pracowników Katedry Zoologii Akademii Rolniczej we Wrocławiu (1986 r.)
- 3 Tchórz zwyczajny spoglądający na kozioroga dębosza i zgłębiec trzpiennikowaty składający jaja (fot. Władysław Strojny)
- 4 Zaskroniec zwyczajny (fot. Władysław Strojny)
- 5 Wystawa fotografii profesora Władysława Strojnego w sali 219 WNB (fot. Grzegorz Gabryś)
- 6 Żona prof. Władysława Strojnego - dr Stanisława Strojna wraz z synem Markiem, synową Anetą i wnukiem Bartoszem (fot. Krystyna Walińska)
- 7 Prof. dr hab. Czesław Błaszak z Zakładu Morfologii Zwierząt Wydziału Biologii UAM w rozmowie z Rodziną profesora Strojnego i Pracownikami WNB (fot. Krystyna Walińska)
- 8 Syn Profesora, mgr inż. arch. Marek Strojny z żoną mgr Anetą Strojną i synem Bartoszem, wraz z autorem, w nowo otwartej sali wykładowej 219 im. prof. Władysława Strojnego (fot. Krystyna Walińska)
- 9 Wspomnienie o profesorze Władysławie Strojnym - autor i Dziekan Wydziału Nauk Biologicznych - prof. dr hab. Leszek Jerzak (fot. Krystyna Walińska)
- 10 Pigwa pospolita (fot. Władysław Strojny)
- 11 Grzybień białe (fot. Władysław Strojny)
- 12 Nasze zwierzęta
- 13 Rośliny w moim obiektywie
- 14 Zwierzęta w moim obiektywie
- 15 Zielon Wrocławia
- 16 Miejsce spoczynku profesora Władysława Strojnego na Cmentarzu Parafii p w. Świętej Rodziny na Sępolnie we Wrocławiu. Grobowiec zaprojektował syn, Marek Strojny.

